

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, Fól'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/3 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6' cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 34.

Brasiovu 14/2 Maiu

1873.

315 Maiu 1848.

Brasiovu 2/14 Maiu 1873.

Erá pe la órele 10 ale diminetiei frumóse si senine de 2/14 Maiu 1848, tocma acumu dóuedieci si cinci de ani, candu se aflá adunatu „senatulu romanu“ in catedral'a din Blasiu la o consultatiune asupr'a celor'a ce avea se faca adunarea nationala romána in diu'a urmatória. Tóta romanimea de facia erá adencu petrunsa de seriositatea momentului celui mare. Tacerea serbatorésca fú intrerupta mai antaiu in beserica de strigari: Barnutiu se vorbésca, se audimu pe Simeone Barnutiu, traiésca Barnutiu! Si poporulu din afara a intielesu, ca Simeone Barnutiu -si a ridicatu vocea puternica in senatu, si faci'a -i ingrigiata deodata s'a inseninatu. Momentulu mare -si a nascutu barbatulu celu mare, natiunea romana -si a aflatu pe Lamartin-ulu causei sale!

Fericitulu Simeone Barnutiu spuse romaniloru dóue luni dupace asicurá Lamartine totu despre acést'a pe francesi, ca „libertatea fiacarei natiuni nu póte fi de catu nationale, ca libertatea fara de nationalitate nu se póte intielege nici la unu poporu de pre pamentu si ca fara de libertate nationala nu e cu potintia cultur'a nationala. Se póte, cá astadi dupa esperintiele, cari le-amu facutu de dóuedieci si cinci ani in cóce se contesteze carev'a adeverulu neresturnaveru alu acestoru asertiuni de o inspiratiune innalta?

Inse nu numai adeverulu acestei singure sentintie a nemuritoriului Barnutiu, ci inca multe alte adeveruri din cele respicate in memorabil'a s'a cuventare din 2/14 Maiu 1848, ni se aréta astadi mai multu cá ori-candu in dupl'a loru valóre. Barnutiu primulu oratore a-lu senatului si poporului romanu din 1848 in momentulu acel'a solemnu si maretiu nu a mai fostu professorele si juristulu celu simplu si modestu, ci tramisulu de provedintia barbatu alu unei nóue epoce romane, viiulu organu alu istoriei romane si patriotice, incarnatiunea convictiuniloru nationali-politice romane. Numai asia au potutu se anunciè principiele fundamentale ale vietiei si ale desvoltarei natiunei romane pre vechiulu ei pamentu, numai asia a potutu se spuna ce avea se faca romanii in acele impregiurari grele, numai asia potù se céra dela adunare proclamarea nedependentii si a natiunei romane de alte natiuni conlocuítorie si depunerea juramentului cá simbolu alu uniunei natiunei romane; ér' candu mai multi din cei de facia crediura, ca Barnutiu intielege uniunea religionaria, cá se nu mai fia uniti si neuniti, totu numai cá unu tramisu alu ceriului le dise: „Scopulu meu nu e a chiamá pe romani la unire confessiunala, ci la uniune nationala, cu care au fostu uniti intre sene romanii si atunci, candu nu era pre pamentu formele religiuniloru celoru de astadi, si voru fi si candu nu voru mai fi aceste. La acésta uniune ii chiamu eu pe romani cu tóta seriositatea, pentruca sum convinsu din profundulu animei, ca natiunea romana nu s'a adunatu aici, cá se se faca unita séu neunita, ci cá se se faca libera innainte de tóte, apoi culta si fericita. Libertatea inse nu e legata nece se cade a fi legata de o relegiune séu de alta, ci trebue se fia comuna tuturoru religiuniloru. Celu ce léga libertatea de religiune, n'are idea neci de libertate nece de relegiune, si merita compatimire cá unu fanaticu séu despretiu cá unu omu reutatosu“.

Asia sosindu diu'a cea mare de **315 Maiu**, sub impresiunea patrundiatórei cuventari alui Simeone Barnutiu, sub entusiasmulu curatu nationalu, de care erá petrunsu poporulu si inteliginti'a, grandiósa adunare nationala de pe campulu libertatii dechiará si proclamá natiunea romana de natiune de sine statatória si de parte integitória a Transilvaniei pe temeiuulu libertatii egale, si intarí legatur'a uniunei nationali prin unu juramentu de credintia catra imperatu si marele principe, catra patria si natiunea romana. „De candu e Ardélulu, nu s'a pusu juramentu mai santu decatu acést'a; juramentulu celoru trei natiuni nu póte stá facia cu acestu juramentu romanu.“

Éca in pucine cuvinte insemnatatea cea mare a dilei de **3/15** Maiu 1848 a carei'a aniversaria de unu patrariu de secolu o serbam. De nu ar' fi fostu diu'a acést'a, natiunea romana erá se se pérda cu incetulu in marea valurilor isbitore ale tempului modernu. Un'a din cele mai mari consecintie ale lui **3/15** Maiu 1848 a fostu intrarea natiunei romane in constitutiune cu egal'a indreptare politica nationala prin legile din 1863 sanctionate de monarchu. Adevratu ca in momentulu de facia nu ne bucuramu de beneficiale loru, dér' le posedemu, pana candu le aperamu valórea si ne luptamu pentru recunóscerea loru, ca-ce asia neamu legatu acumu dóuedieci si cinci ani, cá se aperamu natiunea romana si drepturile ei cu tóta scumpe-tatea in contra ori carui atacu.

Fia cá diu'a acésta serbatoréscá se patrundia pe fia-care romanu de necesitatea unirei fratiesci, de care natiunea romana in momentele presente de lupta constitutionalá are mai multa lipsa cá ori si candu, si dicevomu cu neuitatulu Barnutiú: „Unitive cu poporulu toti, preoti, nobili, cetatiani, ostasi, invetiati, si ve consultati cu unu cugetu a-supr'a mediulóceloru legale, spre a ne revindeca drepturile politice nationali, pentru ca toti sunteti fii ai aceleiasi mame si caus'a ne este comuna!“

Propunerea membrului comitetului comitatului Cosiognei (Clusiu) Ladislau Vajda spriginita de membrii romani ai acelu comitatu, — privitoria la delaturarea virilismului din legea municipale a comitatelor.

Onoratu comitetu comitatense!
(Capetu.)

Cei 160 membrii virilisti ai comitetului comitatense, prelunga aceea, ca au ajunsu sub acestu titlu in comitatu, se bucura inca si de acea prerogativa, ca concurgu la compunerea celeialalte jumatați a comitetului, constituindu prin alegeri, cu 160 voturi, — deci, cu lipsa de 3, tocma atatia, cati tramitu, dupa numerulu fumurilor, tóte comunele cercurilor Uedinului, Bicalului, Gileului, Almasiului mare, Baciului si Iciurdului.

Prin institutulu virilismului si din compunerea celeialalte diumetati a comitetului ce se constitue prin alegere, pe o base atatu de contraria egalitatei de dreptu, resulta, ca de si romanii d. e. in comitatulu nostru (alu Clusiu preste 127000) suntu in o maioritate de totu mare, si si la portarea greutatilor publice se inpartiescu in mesura mai mare, cu tóte acestea in comitetulu comitatului abia au potutu aduce atati'a, catu se formeze o a patr'a parte a membrilor comitatului, si influinti'a loru asupra causeru comune devine illusoria, din care causa chiaru si membrii alesi intru atata -si pierdu vocea, catu nece se presentéza desu in adunările comitetului.

Dér' cumca numerulu membrilor romani ai comitetului potu se fia si atati'a in astufeliu de impregiarari, acést'a o potemu multiumi in parte numai acelei impregiarari, ca in vreo cateva cercuri maghiarii nu si au intrebuintiatu maioritatea spre aceea, cá se ne eschida de totu, ci au avutu destula ecuitate de a alege si vreo cati-va romani.

Institutulu virilismului cu atata ne apasa mai tare pre noi romanii, pentru ca nu numai ca Art. 42—1870 cu dispusatiunile sale supra atinse ne face, asiá dicundu, nulla influinti'a de a avé cuventu in causele comitatului, dér' in intielesulu Art. de lege 13—1871, fiindu de a se aplicá institutulu virilu si la organizatiunea comunitatiloru, éta, ca si in commune facia cu maioritatea cea mare a nóstra potemu fi minorisati si le pere in mare mesura influinti'a romaniloru si in causele comunale, séu se reduce in multe commune cu maioritate romana, la mesur'a cea mai mica.

Eu in genere nu poftescu, cá la compunerea comitetului comitatului si alu reprezentantiei comunale, se se iè de base numai numerulu capetelor, séu adeca in comitatu (respective in singu-

ratecele commune) numai proportiunea numerica a natiuniloru locuitorie acolo. Eu tienu a fi cu cale si cu dreptu, cá se se iè in consideratiune proprietatea, industria, sciinti'a si toti ceialalti factori; dér' aceea, ca d. e. la 160 proprietari se li se dè asupra celoru-alalti locuitori ai comitatului unu privilegiu si influintia atatu de preste mesura, si in genere, cá comitetulu comitatului si reprezentanti'a comunale se se organizeze prin aplicarea institutului virilismului si cu ignorarea marei maioritati a locuitoriloru si a sarcineloru publice, pre cari le pórtá acestia in asiá o mare mesura, pre o basa cu totulu contraria egalitatei de dreptu, acésta eu nu o potu tiené a fi cu ecuitate.

In un'a din siedintiele mai de a própe a camerei deputatiloru, unu oratoru de rangulu inaltu, in o vorbire eminenta a afirmatu si aceea, cumca in contra persóneloru indiestrate cu titlulu de dreptu alu virilismului nu se póte observá nece o ura de casta. In asta parte are dreptu si cu privire la comitatulu nostru — nece aicea nu potemu observá, cu scirea mea, nece o ura in contra persónei virilistiloru; eu asiá credu, ca pre fia-care membru ajunsu pre acésta cale in comitatulu nostru cu bucuria -lu vedemu in miuloculu nostru, in catu nu ne portamu catra persón'a nece-unuia cu ura, ci cu stíma, si nece nu póte fi vorba intre noi de casta cu privire la persóne, — inse dá in contra titlului de virilismu insusi; pentruca nu se póte negá, dupace prin institutulu virilismului (adaugundu la acést'a si alegerea celeialalte diumetati pre basea Art. de lege II din 1848) romanii, luandu afara dóue districte, in totu loculu au potutu se intre in numeru neinsemnatu in comitete, — romanii considera acésta institutiune de o effluintia a unui scopu croitu spre ai trantí pre densii la pariete, si spre ai eschide dela influinti'a asupra causeru commune, — ce apoi are acea urmare stricatiósa, catu sémena neindestulirea si iritatiunea intre o atare natiune in contra unei atare natiuni, cari amendóue amesuratu pusetiunei loru geografice, fiindu icuite intre dóue elemente gigante si totu de aceiasi parte amenintiate, chiaru si numai pentru situatiunea loru si din interessulu sustinereii proprie suntu indreptate prin sórte, cá se nu se slabéscá un'a pre alta, fora se se straduiéscá a se intari un'a pre alt'a, si cá se se apere umeru la umeru amendóue in contra acelu torrente, care le amenintia cu potopu.

In genere dupa ce guvernulu este ungurescu, si cass'a de susu si de josu a dietei este in maioritate absoluta maghiara, la tribunalele supreme si superióre, si intre toti membrii administratiunei justitiei s'au aplicatu maghiari in numerulu celu mai mare; in fruntea comitatelor s'au functiunari primari, cei mai multi maghiari, séu in tóta privinti'a de aceia, cari s'au castigatu increderea guvernului, — pre candu mai de parte natiunea maghiara, conformu impregiariloru sale mai favorabile, este mai inaintata cá cele-lalte pre terenulu sciintieloru, industriei si comerului, are proprietari mari puternici si class'a cetatieniloru, ba chiaru si la numeru este natiunea maghiara mai mare cá fia-care alta nationalitate singurateca, — ba mai ca este egale cu numerulu tuturoru nationalitatiloru patriei la olalta luate; dicu: candu este in posesiunea ataroru factori, natiunea maghiara nu are lipsa, din motivulu sustinereii proprie, cá se se incungiere cu atari institutiuni neliberale, pre cumu suntu cele enumerate, ba tocma facia cu noi romanii, este in genere in contra interessulu ei propriu, a aplicá astufeliu de institutiuni; ca-ce romanii pré bene precepu acea, cumca densii au comuniunea de interesse cu maghiarii de a se sprigini unulu pre altulu, si tocma pentru acést'a pre nece o natiune nu ar' poté-o face maghiarii, prin o ecuitate aplicata adevratu fratiésece facia cu dens'a, de amica cea mai sincera, cá pre natiunea romana.

Ne mai motivandu-mi mai de parte opiniunea, me rogu de prea on. comitetu comitatense, cá pre calea observata prin comitetele comitatelor Heves, Solnoculu esterioru, si a Bihariei, precumu si a dis-

trictului Jazigo-cumanu, — pre cari din cauza, ca au facutu adrese pentru stergerea virilismului, romanii ii saluta din anima, — folosinduse de dreptulu ce i-lu dá § 1 alu Art. l. 42—1870, facundu o adresa catra preinaltulu ministeriu r. u. si catra cass'a reprezentantiloru, se se róge: cá se bine voiéscá a schimbá catu de graba Art. 42—1870 sunatoriu despre organizarea comitatelor si Art. 18—1871 despre organizatiunea comunelor, cu eliminarea titlului de dreptu alu virilismului, intrunu modu correspundiatoriu egalitatei de dreptu.

Déca maioritatea prea on. comitetu comitatense nu miar' primi acésta propunere umilita, binevoiti a-mi introduce asta propunere in intregu contestulu ei la protocolu, ér' originalulu de facia alu propunerei alu alaturá la pari'a protocolului, carea se retiene pentru comitatu.

(Urméza subscrierile autorului si alu membriloru romani ai comitetului comitatense *)

Sinodulu archidieces. din Sibiu.

(Urmare.)

Siedinti'a a III-a 16 Aprilie 1873.

Se cetesce prot. siedintiei premerse, si se verificá. Presidiulu comunica Sinodulu unele petitiuni si pune la ordenea dilei alegerea comisiuniloru.

In comisiunea bugetaria se alege: Popea, Hanea, Metianu, Ratiu, Filipescu, Cosmutia, Dr. Mesiota, Dr. Gallu, Preda, Manole, Petroviciu si Danciu.

In comisiunea scolastica: Zach. Boiu, I. Popescu, Dr. Puscariu, Mihaltianu, Dr. Mesiota, C. Dragusianu, Costinu si Candrea.

In comisiunea de arondare: Popea, Macellariu, Boiu, Metianu, Dr. Mesiota, Branu de Lemeny, Gaetanu, Tipeiu, Trombitasiu, Buzducu, Filipescu, Ratiu, Rosiescu, Cosmutia, Papiu, I. Orbonasiu, Trifu, Costinu, Patitia si Danciu.

Pentru regularea parochieloru pre: dd. Hanea, Branu de Lemeny, Baracu, Dr. Peteu, I. Popescu, Buzducu, Macellariu si Bolog'a.

Pentru comisiunile petitiunarie pre: Tordosianu, Piso, Mih. Orbonasiu, Dr. Petcu, Patitia si Bojitia.

Pentru bugetulu cassei pre: Branu de Lemeny, I. Popescu, Tipeiu, Siandru, Baracu.

Si la propunerea lui Manole se alege si o comisiune pentru propuneri: dd. Manole, Dr. Pecurariu, Olariu, Bojitia, Boiu si Fratesiu.

Devine la ordine verificarea deputatiloru domiciliati in Pest'a, cari dupa cele ce prevedu St. org. la tractele protopresbiterali cum sustiene Popescu, Bolog'a si Popa, dupa interpretarea ce a facutu consistoriulu in a. tr. la §-fii St. org. n'ar' avé competentia de dreptu cei domiciliati in Pest'a a fi deputati in archidieces'a Transilvaniei. Altufeliu actulu alegerii lovesce in tóta regul'a. Acést'a a datu ansa la desbateri serióse.

Pentru verificarea loru au fostu: presiedintele Dr. Borci'a, Branisce, Mihaltianu, C. Dragusianu si Dr. Pacurariu. Puinduse verificarea la votu se priimesce.

Siedinti'a a IV 17 Aprile 1873.

Deschidenduse siedinti'a se asterne reportulu despre regularea parochieloru; si suplicele stipendistoru: Comsi'a, Ciontea, Ioan si Eugeniu Mog'a pentru a se inmulti stipendiile la 600 fl. v. a. si alte petitiuni.

I. Rosiescu face propunere pentru introducea unei colecte cu 1 cr. de sufletu din tóta archidieces'a in 10 ani spre a formá unu fondu pentru spessele sinódeloru, se transpune comisiunei respective. Asemenea alte dóue propuneri facute de Siagau si Branisce cu privire la regulamentulu sinodului si la § 21 din St. org. Manole recunósce a sa din siedinti'a a II-a.

Presidiulu respunde lui Branisce la o interlatiune, ca n'au fostu tempu a se pertracta propu-

*) Dorimu ale publica numele cele multu pretiuite.
Red.

nerea lui. După acestea viind desbaterea pentru verificarea deputatului Siagau din cercul IX pentru care au venit proteste, ca la scrutinul s'au facutu abuzuri, alegerea se nulifica si se escrie alege noua.

Siedinti'a a V 18 Aprile 1873.

Se autentica protocoalele siedintei a III-a si a IV-a.

Presidiulu pune pre mésa Sinodului parerea consistoriului pentru ameliorarea sectiunii pedagogice a institutului archidiececanu pedagogicu-teologicu; regulamente pentru esaminarea profesorilor si invetiatorilor, parerea consist. asupra legii scolastece, langa care si unu proiectu de lege elaboratu de dir. scol. normali din Brasiovu G. Belisimu, regulamentu pentru esaminarea candidatilor de preotia — tóte cu alte petitiiuni se transpunu la comisiunile respective.

Cupsia face propunere pentru salarisarea unui catichetu cu 100 fl. v. a. pentru elevii gr. or. dela gimnasiulu din Bai'a mare, si cu salariu de 80 fl. v. a., altulu pentru cei dela scól'a normale din Lapusiulu ungurescu.

D. Manole face o alta propunere la arondarea protopopiatelor in interessulu nationalu si religionariu alu romanilor gr. or. din „Hároszek“. (Acésta fiindu insemnata o vomu reproduce).

Dr. Puscariu face propunere pentru cá deputatii, carii nu se infaciosiéza la sinodu intr'o sesiune, se se privésca loculu lor electoralu de vacantu si se se ordinez alegere noua.

Se alege in loculu unui notariu alu Sinodului, care lipsesce, d. Mihaltianu de notariu.

Comisiunea verificatória arata, ca intre actele cercului alu IV pentru deputatii mireni se afla gravamene. Presidiulu comunica, ca fiindu acei deputatii verificati se trece la ordine. Mai incolo se verifica Ratiu, Borha si cav. Puscariu, caruia i se da concediu.

Branisce si Hanea vorbescu pentru o comisiune pentru proceduri permanenta, cá se póta elaborá ceva, si se nu mai orbece ómenii in lucrari prin intunerecu. Presidiulu respinge cu indignatiune orbecarea, ce se atribue consistoriului, care are procedura si se tiene de dens'a. Gaetanu inca sustiene, ca e procedura, lipsesce, cá ómenii s'o cunosca si cetésca. —

Se alege o comisiune constatória din Boiu, Hanea, Bolog'a, Dr. Borci'a, Dr. Pecurariu si Pred'a pentru atare lucrare. Cu aceste siedinti'a se inchia. (Va urma).

Estrasu din cuventulu

tienutu cu ocaziunea deschiderei Sinodului protopopescu din 27 si 28 Martiu c. n. 1873, diu partea protop. I. V. Rusu.

Onorabilu Sinodu protopopescu!

Conformu usului si praxeii constitutionale a besericeii nóstre, am aflu cu cale a conchiamá si pentru anul curente, Sinodulu protopopescu mixtu, cu scopu de a ne consultá fratiesce si cu ast'a ocaziune asupra affacerilor nóstre besericesci si scolastece. Caus'a scolastece e un'a dintre affacerile cele mai importante, ce are a ne preocupá si cu ast'a ocaziune. Caus'a crescerei si culturai poporului nostru este un'a cauza momentósa, carea reclama in modu imperativu activitatea nóstra cea mai energica, ca-ci numai astufeliu potemu meritá de patria si de natiune. Ce e dreptu, ca caus'a scolastece e si un'a dintre problemele cele mai grele. Aici, pre acestu terenu intempnamu felurite piedeci, cari numai prin lupte neobosite, prin sacrificia si ostenele de tempu mai indelungatu, se potu delaturá. Pre acestu terenu nobilu, pre candu de o parte avemu de a ne luptá cu prejudeciale si nepriceperea unei partí considerabile din poporu, pre atunci de alta parte avemu de a ne luptá si cu seraci'a poporului, carea, mai alesu in anii din urma, din caus'a recoltei slabe, a crescutu in modu semitatoriu. Scólele nóstre confesionali mai in generale, nu suntu prevediute cu stari materiali, n'au fonduri proprie, n'au proprietati, de aici urméza, ca pre candu de o parte docentii nostri suntu fórtu reu dotati, pre atunci de alta parte, se semte chiaru si lips'a mediulóceloru necesarie pentru prevederea

scóleloru cu mobiele si recuisitele instructionali prescrise.

Nu s'a tienutu nece o adunare, nece unu Sinodu tractuale, in carele se nu se fi desbatutu cu totu zelulu caus'a scolastece, si cu tóte aceste, trebuie se recunóscemu, ca nu potemu progressá dupa dorentia si in mesur'a incordariloru nóstre.

In adunarea eparchiale seau protopopesca tienuta in 28 si 29 Martiu 1872, inca s'a luat la cea mai seriósa desbatere caus'a scolastece. Pentru ernarea starii aceleia, s'a emisu comisiuni in faci'a locului din comuna in comuna. Aceste comisiuni, si-au procuratu informatiuni despre tóta starea si impregiurările causei scolastece; au constatatu piedecile si defectele, ce stau in calea invetiamentului; au tienutu consultari cu poporenii respectivi despre modalitatea si mediulócele, prin care delaturanduse piedecile obvenitórie s'ar' poté ameliorá starea invetiamentului. Din protocoalele luate din partea comisiuniloru amentite, s'a constatatu, cumca mai multe commune intru unu modu séu altulu, s'a deobligatu in termini anumiti a face pasii de lipsa in interessulu promoverei causei scolastece. Asia, unele commune, care n'au inca edificia propria de scóla, s'au deobligatu in tempu anumitu a-si face scóla; altele s'au deobligatu a mai imbunatatí in catuva salariale docentiloru, altele a-si prevedé scóla cu recuisite instructionali etc.

Pan' incatu si-au implenitut acele commune deobligamentele sale, se va vedé mai detaliatu din constatările facunde de nou in congresele scolastece parochiale, ce se voru tiené catu mai curendu in puterea ordinatiunei consistoriale din 18 Martiu a. c. Atatu din esperienti'a propria, catu si din relatiunile, ce mi-au venit pan'acum, adeca dela Sinodulu protop. din anulu trecut pan' in presente, s'a redicatu numai unulu, si ca in vreo 4 commune s'a facutu dispositiunile preliminaru pentru redicarea de edificia scolastece, ba in 2 commune, s'a si pusu degia temeiu edificiuului. In unele commune, s'a mai procuratu unele recuisite instructionali.

Un'a frecuentare regulata a scólei, inca nece pana acum, facia cu tóte svaturile si admonitiunile nóstre parentiesci, nu s'a potutu introduce. E tristu la tóta intemplanrea, cá noi se fimu constrinsi a cere intrevenirea deregatoriiloru politice in privinti'a introducerei unei frecuentari mai regulate. E tristu, cá organele scolastece, se se védia constrinse, a dictá pedepse parentiloru renitenti facia cu scól'a. Caci esecutarea acestoru pedepse in cele mai multe locuri, e impreunata cu mari neplaceri, care neplaceri atengu mai deaprópe pre parochi cá directori scolastece si pre docenti . . . . —

Frecuentarea regulata a scólei in astu anu a suferitu scaderi considerabile si din caus'a morbului epidemicu (diphtheritis) ce a greassatu si mai greasseza in unele commune intre copii aflatori in etatea de scóla. Din ast'a cauza, in unele commune, deregatoriile politice, spre a impedece latirea acelu morbu, s'au vedutu necesitate a inchide pre catu-va tempu scólele.

Cursulu scolastecu de véra este celu mai ne-regulatu, din cauza, ca parentii facia cu tóte reclamatiiunile, ce existu, -si apleca prunciile sei la ocupatiuni economice, indatace incepe a se desprimever'a, ba multi dintre copii de parenti seraci, déca suntu mai marisiori, intra in servitiu la altii.

Este un'a considerabila piedeca a invetiamentului si aceea, ca parentii nece de catu nu se potu capacítá, cá se cumpere carti si recuisite scolastece pre seam'a prunciloru sei amblatori la scóla. Er' fonduri proprie spre acelu scopu nu esista.

Docentii, din caus'a dotatiunei celei precarie devienu necapaci a corespunde chiamarei lor cu acuratetia, ca-ci ei in prim'a linea, se vedu constrinsi, a se ingrigi de procurarea mediulóceloru necesarie la sustienerea sa si a fameliiloru sale prin portarea affaceriloru sale economice. In generalu lips'a de docenti, chiaru si de cei mai pucini cualificati, deviene totu mai semtitoria.

SCOLASTICU.

Unu congresu archidiececanu in tre-bile scolari archidiececane gr. cat. e es-crisu pe 1-a Iuniu a. c. stilulu nou, prin cerculariulu metropolitulu romanescu dela Blasiu, inca cu data din 18 Martiu. Forasa a ne destainui cineva prin vre-unu referatu intentiunile unui atare congresu scolasticu, vedemu, ca elu e octroatu dupa bun'a chipsuire si isolatu de congressulu besericescu, intr'a carui competentia cade regularea unui senatu scolasticu archidiececanu, care se conduca instructiunea poporale in puterea missiunei incredentiate

de congressu. Inse in catu privesce urgenti'a unui congressu scolariu, expressa in cerculariulu, trebuie se recunóscemu, ca si acésta octroare cade bine, spre a intempiná marele periculu, ce amenintia prefacerea scóleloru confessionali in scoli commune de statu maghiaru, ca-ce dupa cum vedemu la partea ortodoxa res. se afla 166 scóle amenintiate a se prefaca in scoli commune si acésta amenintiare nu va crutia neci pe romanii gr. catolici de asemenea numeru si prefacere. Indesiertu va fi inse orce consultare izolata, ca-ce ea nu va poté innota in contra torentelului maghiarisatoriu cu conclusele sale influintiate si poté pucinu libere de dictatur'a dominante. Déca totusi acestu congressu, celu pucinu in modu provisoriu, pana la constituirea provinciei gr. cat. pe basea unui statutu liberu constitutionale, va intra cu metropoli'a dela Sibiiu in cointielegere si voru statorí pe basea paritetica confessionale-nationale unu modus vivendi pentru scólele romane confessionali, unde neci o parte neci alta izolata nu -si poté infintia scóla dupa prescriesele legii, precandu la olalta s'ar' poté smulge de suptu alpele amenintiarii cu periculu de maghiarisare, de care nu potu scapa scólele commune, dupa intentiunea legii, déca acestu congressu, dicu, va contribuí la vindecarea acestui reu nationale: atunci elu nu numai ca póte se se privésca de salutaru, ci póte sei fia primitu unu atare conclusu — decursivu — si cá o efluintia a generalei dorintie a romaniloru de ambele confesiuni. Acésta necesitate urgenta amu dori se figureze in prim'a linea intre punctele de consultatiune atatu in congresele premergatórie parochiali si eparchiali scolastice respective, catu si in congressulu generale, ca-ce numai aflarea unei chias drepte si infratitórie in punctulu acest'a va afla si pétr'a intieptiunei si talismanulu, care ne va areta calea victoriei in obiectulu instructiunei poporali-nationale. Apoi credemu, ca din acestu congressu va mai resulta infintiarea unei reuniuni intre toti invetiatorii romani ai intregii archidiecece, si ne amu bucura, candu s'ar' infintia prin cointielegere una reuniune a tuturoru invatiatoriloru ambelor archidiecece romane din Ungari'a si Transilvani'a, care celu pucinu la 3—5 ani se -si tiena adunarile sale pestalotice pentru uniformarea institutiunei pe petioru nationale patrioticu, — cum tienura germanii Lehrertagulu lor — cu acél'asi scopu, si cum se pregatescu maghiarii la asemene, prin formarea de reuniuni pe tótz potecele scolari. La pericle grandióse se ceru poteri grandióse si mesuri resolute pentru a invince tóte dificultatile, cate ni se lungescu in calea culturai nationale, a culturai poporului romanu!

Inainte de ce amu publica cerculariulu metropolitanu respectivu, publicamu:

Consemnarea cercuriloru electorali in archidiececa Albei-Iulie.

1. In cerculu I, se cuprindu protopopiatele Alb'a-Iulia, Aiudu si Bistr'a, in care pentru conducerea si efeptuirea alegeriloru de comisariu e denumitu Pre onoratu frati'a S'a Simeonu cav. Balinth protopopulu Bistrei.

2. In cerculu II, se cuprindu protopopiatele: Blasiu, Armeui, Bagau si Cutu, — de comisariu e denumitu prea on. frati'a S'a Ioanu Deacu protopopulu Cutului si eventualminte frati'a S'a Alimpiu Blasianu protopopulu Blasiului.

3. In cerculu III, se cuprindu protopopiatele: Cichendealu, Ibasfalau, Mediasiu si Sibiiu, — de comisariu e denumitu prea on. frati'a S'a Ioanu V Rusu protopopulu Sibiiului.

4. In cerculu IV, se cuprinde vicariatulu Fagarasiului, — de comisariu e denumitu prea on. frati'a S'a Alesandru Micu vicariulu Fagarasiului.

5. In cerculu V, se cuprindu protopopiatele: Alecsiu, Bi'a, Jernutu, Siomfaleu si M. Uior'a, — de comisariu e denumitu M. O. frati'a S'a Ioanu Ignatu v. protopopulu Biei.

6. In cerculu VI, se cuprindu protopopiatele: Ludosiu, M. Osiorheiu, Pogaceu'a si Vaidacut'a, — de comisariu e denumitu M. O. frati'a S'a Vasiliu Crisianu v. protopopulu Pogacelei.

7. In cerculu VII, se cuprindu protopopiatele: Giurgeu, Ciucu, Odorheiu, Treiscaune, — de comisariu e denumitu M. O. frati'a S'a Alesandru Boieriu v. protopopulu Odorheului.

8. VIII, se cuprindu protopopiatele: Fargau si Reginu, — de comisariu e denumitu prea on. frati'a S'a Michailu Crisianu protopopulu Reginului.

9. In cerculu IX, se cuprindu protopo-

piatele: Catin'a, Cosiogn'a, Palate'a si S. Martinu de Campia, — de comisariu e denumitu M. O. frati'a S'a Ioanu Moldovanu v. protopopulu Catinei.

10. In cerculu X, se cuprindu protopopiatele: Clusiu, si Dergea, — de comisariu e denumitu prea on. frati'a S'a Gavriilu Popu protopopulu Clusului.

11. In cerculu XI, se cuprindu protopopiatele: Margau, Milvanu, Morlac'a, de comisariu e denumitu M. O. frati'a S'a Anani'a Popu v. protopopulu Morlacei.

12. In cerculu XII, se cuprindu protopopiatele: Ariesiu, Beiu, Poceag'a si Turd'a, — de comisariu e denumitu prea on. frati'a S'a Elia Farago protopopulu Ariesiului, si la casulu candu acest'a ar' fi impededatu, M. O. frati'a S'a Iacobu Lugosianu v. protopopulu Turdei.

Din siedinti'a consistoriului metropolitanu, tinuta in Blasiu la 18/6 Martiu 1873.

binevointe
Ioanu Vancea m. p.
arhiepiscopulu si metropolitulu
de Alb'a-Iulia.

Noutati diverse.

Falimente infricosiate in Vien'a.

Telegrame dela Vien'a 9 Maiu spunu, ca s'au opritu afacerile la burs'a din Vien'a. Caus'a fu comptoirulu „Petschek“, una firma care se bucura pana in presinte de unu creditu deosebitu. Unu numeru insemnatu de cercetatori de bursa petitionara la guvernul, ca se se sisteze afacerile la bursa cu moratoriu pe 8—14 zile. Presedintele de bursa se adresa catra ministrulu de finance — ca banc'a nationala ce escompteze — politie cu redicatu, ponendu si bani la dispositiune. Institutulu de creditu conchiamã toti directorii de banca la una conferentia.

Asemenea provoca camer'a bursei tote bancele si reprezentantii regimului pe sera la siedintia. In residentia esista cea mai mare incordare; pe langa altele se dice, ca numai artistii dela opera se perda la 1/2 milionu.

Burs'a din Vien'a se afla in deplina revolutiune.

Numerulu insolventiloru cinfricosiatu intre cari se afla si firmele cele mai renomite.

Numitulu „Petschek“ care solvi ieri 1 1/2 milion. nu fu in stare pe una ipoteca de 700000 fl. se imprumute 100000 fl., din care causa trebui se 'si sisteze tote platile; — asemenea si firm'a „Türke Elias“; mai departe cercula fama — despre bancherottulu caselorulu celor mai solide (de 5 si 10 milioane).

Secretariulu generalu Rosmanit ceru de la presedintele de camera Vodianer sistarea afaceriloru si ficarea curselor de liquidatione cum si decisiunea arangementului. Königsvarter se adresa catra ministru de finance pentru unu moratoriumu de 8 zile. Catra una ora ajunse tumultulu la punctulu de culminatiune, amenintari, ecesse, bataii etc.

Reprezentantii caselorulu Schey si Rothschild fura amenintati si fortati a parasi burs'a, prin intreventiunea politiei numai se imprestiara escedentii.

Mai multe sinucideri au urmatu, intre cari si unu teneru, care era numai de 4 septemani casatoritu 'si aflã mormentulu in valurile dunarei. Terore panica, la bursa s'au sistatu afacerile.

Speculantii de bursa facura adeca cursuri mari la totu felulu de charthii de valöre ore care cu scopu de a le scompta cu pretiu preste valörea loru, ei sciea prä bine, ca acele charthii nu avea valörea loru, dër' ei -si facea socotel'a, ca odata le voru arunca pe gutulu jucatoriloru la bursa; dër' acesti'a inca -si facura calculele loru si se otarira a desface charthiele cele urcate cu maiestria si tocma dupa deschiderea expusetiunii charthele se aruncara in piatia si cu pretiu scadiutu, in catu nu mai potura solvi. Multime de speculanti, 100 de firme se dechiarara de bancherote si speculantii remasera cu harthiele, care scadiura deodata in pretiu dela 5 pana si la 30 procentu unele, numai cele solide nu, si acést'a e caus'a infricosiatului numeru de falimente amenintatiorie in Vien'a, tocma candu cate

8000 de straini din tota lumea cerceteza expusitiunea universale pe di.

Apropos cu cercetarea expusetiunii „Trompeta Carp“ anuncia scirea respandita, ca sultanulu va trece prin Bucuresei spre a merge la Vien'a, dör' prin Brasiovu? —

Inteliginti'a romana din Maramuresiu anuncia cumca pentru repausulu umbrei fericitului **Simeone Botezanu**, adormitu in Domnulu in 5 Ianuariu 1873, — solennitatea funebrala se va celebra in Sigetulu Marmatiei joi in **15/3** Maiu a. c. anteamiazi la 9 ore, la care cu stima pietösa invita toti consangeni, amici si cunoscutii repausatului. —

Invitatiunea plina de doliu cuprinde necrologulu urmatoriu:

† Greu doliu apesa anim'a inteligintiei romane din Maramuresiu, candu anuncia nespus'a dauna nationala causata prin perderea bravului teneru Simeone Botezanu, v. notariu comitatense, secretariu societatii de leptura, si notariu senatului besericescu romanu din Sigetulu Marmatiei.

Si cine a fostu acestu Simeone Botezanu?

Pe azurulu cerului cate odata se ivesce cate unu luciferu, care superedia stelele cu lucorea sa, — acestu luciferu a fostu Botezanu in midiuloculu connationaliloru sei, conducundu-i ca unu Moise cu toiagulu catra centrulu defiptu alu culturei, patriotismului, si sentiului strinsu nationalu.

Nascutu in Strimtur'a Marmatiei din parinti economi forte onesti, — pe cari inse de teneru i perduse — ca orfanu sciã a -si casciga simpatihiele tuturor, cu carii avea coatingere, studiã in Sigetu, apoi in Beiusiu, era studiile juridice le absolvã la universitatea din Bud'a-Pest'a, respectandu cu scumpatate relatiunile amicare ale conscolariloru sei, prin talentele sale eminente si affabilitatea sa esemplara 'si sciã casciga simpatihiele amörea si partinirea celor mai bravi romani, intre altii si municipalitatea romana „Galati“ multu lu ajutöra cu sume insemnate spre asi fini studiile juridice.

Dër' ingratu nu a fostu Simeone Botezanu, ca-ci elu si a adusu tributulu seu pe altariulu natiunei ca dileriu in colönele pretiuitelor „Concordi'a“ apoi „Federatiunea“ si „Famili'a“, multu a asudatu prelegandu teneretului studiosu din gimnasiile sigetane, si intrunindu-i cumu se se faca fii demni de protoparinti sei.

Inse crud'a sorte ni-lu rapi chiaru in incoltirea dulceloru sperantie, unu morbu greu pertinace i rupse scump'a viatia presentirea sa dela „anulu nou“ 1869 in ospitalu se implini:

Anulu nou! si eu pe mörte!
Ce mi aduci strainu doritu!
Tu vei sci de amar'a sorte
Ce mai amu de suferitu.

.....
Ah se moriu? sum inca june
Si mi e dulce a tra!
Pentru tiära si natiune
Vrereasu Dömne a mori!

Si crud'a sorte greu l'a persecutatu, chiaru ultim'a consolatiune de a pausã in pamentulu natalu inca i se denegã ca-ci dupa dureri crudele de 8 luni, abiã in alu 29-lea anu alu vietii-si dadu nobilulu sufletu in manile Creatorelui in ospitalulu generalu a Vienei, osamintele jacu in cimenteriu de „Vähing“ nr. 5011, acolo unu modestu monumentu i va eternisã numele

Dër' scump'a-i suvenire va remané nestersa in animele romaniloru din Maramuresiu, cari prin dinsulu au perdutu immediatu unu ampoiutu romanu zelosu si plinu de consciintia, unu amicu si frate sinceru fara vanitate, unu teneru patrunsu de santulu sentiu alu nationalitatii;

Fia-i tierin'a usiöra si memori'a neuitata!

„F.“ (La espusetiunea universalã.) Romani'a inca -si are locul seu separatu la espusetiunea de Vien'a, si adica in palatiulu de industria, galeri'a XV. b. — Acestu locu are o lungime de 30 de metri, si o latime de 15 metri. Obiectele de espusetiune Romani'a le-a tramisu dejã la locul destinatu pentru ele. Romani'a in prim'a linia s'a ingrigitu a fi catu mai bine reprezentata prin productele pamentului seu: Grãu, secara si porumbu (cucurudiu) in o multime de probe; apoi ca productulu alu paduriloru sale unu butucu de frasinu de 1 1/2 metru in diametru; asemenea mai multe feliiuri de tabacu (tutunu). Mai departe v-i-

nuri de cea mai escelenta calitate de Odobesci, Cotnariu, Dragosiani; apoi de cerasie si rosoliu. Ca productulu de remnulu mineralieloru Romani'a a tramisu la espusetiune mai multe bucati de Antracitu (carbuni), care contine forte multu caloricu; apoi unu esemplariu din mass'a de pëtra litografica escelinte, carea nu de multu s'a descoperitu la Besdatu si a carei calitate intrece cunoscut'a massa de asemenea pëtra dela Kelheim. Apoi petroleulu Romaniei, care este de o calitate forte fina, va atrage in Vien'a atentiunea tuturor preceptoriloru de lucru. Romani'a este bogata si in ape minerale; aceste inca se voru espune in o multime de probe. Dintre productele de sare voru fi espusi stani de sare si figure de artificiose caracteristice, formate din sare. In fine si unu pachetu micu cu nasipu spalatu din Oltu. Industri'a va fi reprezentata prin matasse, blanaria, pretiosa, lana de cea mai escelenta calitate, pei lucrate si nelucrate; mai departe, instrumente musicale si chirurgice, pelarie, mobile imbracate in materia (stoffa) produse in tiära. Dintre productele artistice se espunu in Vien'a cele mai multe desemnuri si picture, cari au fostu espuse la cea din urma espusetiune a societatei de belle-arte; apoi unu album, care intre altele contine vreo 60 de chipuri aquarelle de M. Szathmáry, cari representa tienuturile cele mai pictoresci ale tieriei, precum si costumulu tieranului romanu.

Publicatiune.

Pentru esarendarea dreptului de carcimaritu boernale si comunale din comun'a Vadu, donatu spre cladirea besericei gr.-cat. de acolo, pre durata de 6 ani incependu din prim'a Ianuariu a. c. se determina diu'a licitatiunei publice plusoferinde pre 2 Iuniu 1873 la 9 ore antemeridiane la faci'a locului in cancelari'a notariale.

Amatorii de a cumpara acestu dreptu comulatu pre durata dela diu'a licitatiunii pana la ultim'a Decembre 1878, suntu poftiti a se infaciosia la loculu, diu'a si öra otarita, prevediuti cu unu vadiu de 70% si cautiunea din diumetatea arendii anuale in bani ori chartii de statu. —

Conditiiunile licitatiunei mai de apröpe, se potu vedè in tote dilele la cancelari'a comunale din Vadu.

Oferte in scrisu nu se primescu. 2—3

Dela pretur'a Venetiana.

Nr. 312—1873.

1—3

Concursu.

Straformanduse notariatulu Recea ducale, care constã din 8 comunitati, in döue notariate, pentru ocuparea acestor'a se escrie prin acesta concursu de nou pana la **10** Iuniu 1873, si adeca:

1. Pentru postulu notariale cercuale Recea ducale, custatoriu din comunetatile Recea ducale si telechiana, Degiani si Sasciori, cu resiedinti'a in Recea ducale, cu salariulu anuale de 400 fl. si cuartiru liberu.

2. A postului notariale cercuale Iasiu, custatoriu din comunetatile Iasiu, Netotu, Sevestreni si Hurediu, cu salariulu anuale de 800 fl. v. a., cu resiedintia si cuartiru liberu in Iasiu.

Doritorii de a ocupa ver-care din acestea statiuni au asi innainta la acësta pretura suplicele timbrate prevediute cu atestatele de cualificatiune para la terminulu defiptu.

Notarii alesi, cari nu voru posiede cualificatiunea prescisa in § 75 Art de lege XVIII din anulu 1871 despre regularea comunelor, suntu detori a se supune rigorosului notariale statoritu de inaltulu ministeriu regiu de interne.

Fagarasiu in 9 Maiu n. 1873.

Pretur'a Becleanului.

Bucuru Negrille
pretore.

Cursurile

la bursa in 13 Maiu 1873 stã asia:

Galbini imperatesci	—	—	—	fl.	—	cr.	v. a
Napoleoni	—	—	—	8	85	„	„